

דברי תורה לפרשת השבוע, בשלח

מאת הרב מתניה ידיד

'מן לצדיקים לעתיד לבוא'

לאחר המחזה הגדול של קריעת ים סוף ולאחר העליה הרוחנית הגדולה של 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי' חוזרת התורה לתאר את מאורעות המדבר ובעיקר את תלונתם של בני ישראל על המחסור באוכל ועד כדי העדפה למות במצרים. בעקבות התלונות ועל אף המילים הקשות שנאמרות מצד בני ישראל אין חרון אף מצד ה' ויש פתרון מידי לבקשתם: המן. הלחם מן השמים שיורד מידי יום באופן ניסי ומשמש כעיקר המזון במדבר. אחת מהמצוות הקשורות במן היא השביתה ביום השבת 'והיה משנה על אשר ילקטו יום יום' יש איסור לצאת ללקוט את המן בשבת ויש לאכול את המן שנלקט כבר ביום שישי ושיספיק גם לשבת.

באופן מפתיע ועל אף שבשבת לא ירד המן אנו נוהגים עד היום לעשות זכר למן דוקא ביום השבת כפי שכתוב במחזור ויטרי "כן למחר (בסעודת שבת) בבקר יפרוס שתי מפות זכר למדבר מן היה טל תחתיו ועליו" וכן בדברי הרמ"א באורח חיים בסימן רמ"ב 'יש שכתבו שבמקצת מקומות נהגו לאכול מוליטא שקורין פשטיד"א בליל שבת זכר למן שהיה

מכוסה למעלה ולמטה' מדוע יש לעשות זכר למן דוקא בשבת שבו לא ירד המן? היה לכאורה מתאים הרבה יותר לעשות לו זכר דוקא ביום השישי עוד לפני כניסת השבת בו לקטו כפול ולא ביום השבת בו לא לקטו כלל?!

שאלה זו נשאלה על ידי החפץ חיים בביאורו 'ביאור הלכה' על שהשולחן ערוך וכך הוא כותב:

לכאורה מנהג זה תמוה לרבים דמה ראו לעשות בשבת זכרון למן שלא ירד בו כלל והתוספות בפרק ערבי פסחים כתבו דמשום שלא ירד המן יש לעשות זכר לו והוא דחוק

תשובת התוספות נדחתה על ידי החפץ חיים אך תשובה נוספת של החפץ חיים פותחת פתח להבנה עמוקה של מנהגי יום השבת ואת משמעות המעשים הסמליים שאנו מקיימים בה:

ומה נמרצו אמרי יושר של התורת חיים שכתב טעם הגון לזה והוא לפי דשבת בראשית הוא דוגמת שבת שלעתיד לבוא שהוא יום שכולו שבת ולכן אנו עושים כמה דברים בשבת זה דוגמתו היינו לאכול בשר ודגים נגד סעודת שור הבר ולויתן ומקדשין על היין נגד היין המשומר בענביו לצדיקים לעתיד לבוא וכבר אמרו חז"ל דעל שם זה נקרא שחקים שבו שוחקים מן לצדיקים לעתיד לבוא ולכך שפיר יש לעשות בשבת זכר למן ההוא [תוספות שבת]:.

המן שאנו מציינים את קיומו בשבת הוא לא זכר למן שאכלו ישראל במדבר אלא זכר למן העתידי שיאכלו הצדיקים לעתיד לבוא. השבת היא מעין סימן ורמז לעתיד לבוא. ביום השבת אנו נמצאים במעין מכונת זמן שמטעימה אותנו בקדושה ובמעשים שיהיו לעתיד לבוא.

כשאנו מוסיפים בברכת המזון 'הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים' אנו מתכוונים לדברי הגמרא בברכות (נז) "דבש אחד מששים למן שבת אחד מששים לעולם הבא" המן ועולם הבא סמוכים זה לזה ושניהם מציינים את הטעם המתוק של המן והעולם הבא. בכל שבת אנו טועמים מעין העולם הבא ועושים זכר למן שיזכו הצדיקים לעתיד לבוא וליום שיהיה כולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.